

APOCALYPSO

Hariton Pushwagner intervjuet av
Niels Chr. Geelmuyden

- Velkommen hit til hjernesenteret! Det er mulig du har god hygiene, men du har dårlig tid. Derfor trenger du et spark i ræva. Hva? Har du god tid? Skal du ha en drink, da?

Den myteomspundne billedkunstneren Hariton Pushwagner står flaksende ubarbert foran meg i en liten blokkleilighet og taler med en stemme som bærer preg av å ha vært borti sterkere saker enn Pommac og lakrispipe. Tynn som en strek og blek som et likklede myser han mellom en breiddfull bokhylle og en halvtom vodkaflaske med Munchs skrik på etiketten. Jazz fra høyttalerne og røk fra hans tannløse munn fyller den solopplyste stuen. Ved årtusenskiftet var han uteligger, amfetaminvrak og raka fant. Nå er han den heteste stjerne på kunstens himmel. Gallerier over hele verden kører seg om hans kolossale produksjon, og millionene springer på ham. Neste år blir det både bok og spillefilm av hans marespekkede eventyrliv.

Kunstnernavnet som Terje Brofos har båret mer enn halve livet, er en legering av Hare Krishna og det tyske ordet for handlevogn. Slik synliggjør psevdonymet det sammensurium av motsetninger som tørner sammen i

denne mannen. Man står overfor en vantro dommedagsprofet av en danseløve, et jazzkraftverk av en popartlegende, genialt infantil, en utadventt autist, vestkantforfinet og gateguttgrov, en boms og baron som med skjødesløs petimeternøyaktighet har skildret modernitetens robotiserende betonghelvete beskere enn noen, for selv å bli den mest moderne høyblokkbeboer av dem alle. Forståelig nesten at hans viden berømte selvportrett består av 23.000 figurer, like mange som anslagene i dette intervju.

- Du er i alle fall ikke til å stole på. Jeg har gått her som en fugl i bur og ventet.

Det ville seg slik at fotografen og jeg ble stående ved hovedinngangen og trykke forgjeves på den navnløse knappen med hans leilighetsnummer. Jeg ringte hans fastnummer gang på gang, uten å høste svar. Til slutt ringte jeg i villetse Pushwagners biograf - da en varebil kom susende mot oss. Ut av den steg to menn bærende på store esker med snitter, kaker og en nyrenset blådress. "Dere skal til Push," sa den ene på spørrende sørlandsk. Det viste seg å være Stefan Stray, Pushwagners redningsmann, beskytter, samboer ▶

” Antagelig er det skammelig å si det. Jeg har bestemt meg for ikke å si det, men jeg føler meg som en folkehelt.

og forretningspartner.

– De var her presis, men kom ikke inn, sier Stefan mens han dekker salongbordet med snitter, valnøttkake og nytraktet te i vide kopper, nesten som i en begravelse. Selv går Pushwagner ut i entreen for å påta seg solbrillene. Han ser ikke noe særlig uten. Etterpå blir han stående og dirre ved siden av sofaen der jeg sitter.

– Spørsmålet nå er hvordan jeg kan bøte på det forhold at du har reist hele veien fra Tjøme for absolutt ingen verdens ting. Jeg aspirer ikke til å bli noen vismann, men jeg har hatt flaks i livet. Den ville jeg ikke byttet mot all verdens visdom. Nå ser jeg at du ligner på jokeren i kortstokken. Kunne du være brydd med ikke å se slik ut.

Pushwagner ler slik at solbrillene hopper på den lange, smale nesen. Ler så han må sette seg.

– Det begynte med at du ble påkjørt av en vedfyrt buss lille julaften 1944.

– Utenfor der jeg bodde på Berg gikk en vedfyrt buss i rute. Jeg falt av en spark, ble påkjørt av bussen og fikk hodet i klem. Min barndomsvenn Arne havnet under bussen.

– Egentlig var det en dødsfelle, sier Stefan. Noen ropte “klar bane” like før ulykken.

– Jeg vil ikke kalle det dødsfelle, korrigerer Push. – Barn fryder seg mest i en blanding av skrekk og fare. Kall det gjerne et virus. Jeg har det sånn selv. Ulykken var egentlig flaks. Den skapte et behov for å markere og kompensere.

Under den et år lange rekonvalesensen ble Terje tegner for alltid. De grunnleggende teknikker skal han ha lært av sin kreative og drikkfeldige far. Historien om Brofos omfatter også det faktum at Arne og han i unge år tapte NM-finalen i double mot Thorvald Moe og Ketil Lund.

– Man sier du løp fra Sognsvann til Kikut på 54 minutter.

– Vi løp samme distanse etter fast skjema hver dag. Alt begynte med at far kjøpte rattkjelke. Heatene foregikk i bakker på Nordberg som alle munnet ut i farlige kryss. Nå smilte du som en joker igjen – uten å gi meg forvarsel. Gjør du det en gang til, går jeg og legger meg. Det vil jeg tolke som bevis på at du ikke har kontroll over deg selv.

– Er det en attraktiv tilstand å ha full kontroll over seg selv?

– Det er ikke jeg den rette til å svare på. Jeg baserer meg delvis på flaks. Du får meg til å le, men ettersom jeg er tynnere enn deg, utløser latteren kramper i maven. Helst ville jeg sett ut som en figur av Giacometti. Da skulle

jeg latt meg selge på Sotheby's.

– Du burde uansett stramme slipset, Push, du som er så forfengelig, sier Stefan.

Kunstneren oppsøker ved denne påminnelsen straks et speil i entreen.

– Du skal ha forsøkt å hoppe i døden fra en leilighet i London på 70-tallet.

– Jeg har aldri ønsket å kaste meg ut av noe vindu. Det ville seg slik at jeg gikk omkring i Londons gater og grein da jeg hørte musikk fra en fest i tredje etasje. Jeg gikk opp og fant ut at det var stinn brakke på dansegulvet. De spilte Gasoline Alley av Rod Stewart. Det var på den festen jeg møtte Sally, min første kone. Flaks jeg tok meg friheten.

Det der med selvmordsforsøket, som er blitt skildret av biografen Peter Mejlænder, har han ingen minner knyttet til. Stefan har forstått det slik at Push i yngre år ofte klatret oppover fasader og endog besteg Tryvannstårnet på dette vis. Han var ikke i samme behov for trapper som andre mennesker. Den første del av London-tiden var

”Jeg tror på prinsipper “face the music and dance”.

uansett strevsom i den forstand at gatetegneren sov på kirkegårder, i forlatte hus og under biljardbord på sykehus. “Mitt navn er Pushwagner,” sa han til folk. “Merk dem navnet.”

– Å være kunstner er ikke noe man velger. Det er et imperativ basert på ting som er skjedd og atmosfæren rundt. Du holder hånden på hjertet. Har du trøbbel med pacemakeren?

Å samtale med det grovt meislede fjeset bak brillene er som å seile i høy sjø. Plutselig får man en feiende surf, men like brått skjærer skroget seg avsporende inn i neste bølgeragg.

– Hva opplever du at kunst er for noe?

– Kunst er noe som får deg til å grøsse sånn at det går kaldt nedover ryggen på deg.

– Har du selv minner om slike kunstopplevelser?

– Første gang var da jeg gikk på loftet under krigen. Oppunder mønet hang en masse klippfisk og laken til tørk. Jeg gikk opp en bratt stige gjennom en lem i gulvet. Da jeg kom opp i mørket, trodde jeg at jeg så spøkelses. Jeg skvatt sånn at jeg fikk lemmen i hodet og rutsjet ned stigen. Mer hus-

ker jeg ikke.

– Men var det en kunstopplevelse?

– Det virket ikke som kunst, men følelsen var noe av den samme. Som barn er man så godtroende at man regner det man ser som sant.

– Du svarer ikke på spørsmålet, sier Stefan.

– Jeg ble tidlig påvirket av Munch, men det varte ikke lenge. Van Gogh hadde også betydning i den tiden jeg utga meg for å være student ved Kunstakademiet. Som elev ved Kunst- og Håndverksskolen tok jeg studieturer til Madrid, Amsterdam og Paris. Jeg vil anslå at ti prosent av min levetid inneholder kontinuitet. Det er disse prosentene som lever i meg og gjør at jeg ikke føler meg overflødig i verden.

– Edvard Munch gikk med sammenknepte øyne gjennom Oslo fordi han ville spare øynene til det var noe å se. Har du det på samme måten?

– Det ser du vel. Hvorfor tror du ellers jeg går med solbriller?

– Det er en familievakhet, sier Stefan. – Søsteren i Amerika er like lysømfølelig.

– Øynene er nesten like verdifulle som hendene for at jeg skal kunne tjene min kunst. Meningen med livet til Pushwagner er å få vist frem det hele. Prosjektet har sine røtter i at jeg gikk opp på loftet, selv om jeg ikke hadde lov. Heldigvis har du nå lagt bånd på jokeren. Nå ser det mer ut som du bor i Georgetown og jobber i CIA.

Underlig anklage, kan det menes, av en mann med dekknavn, solbriller og blådress, men uansett byr det meg en kjærkommen innfallsvinkel til et fenomen jeg planla å tematisere.

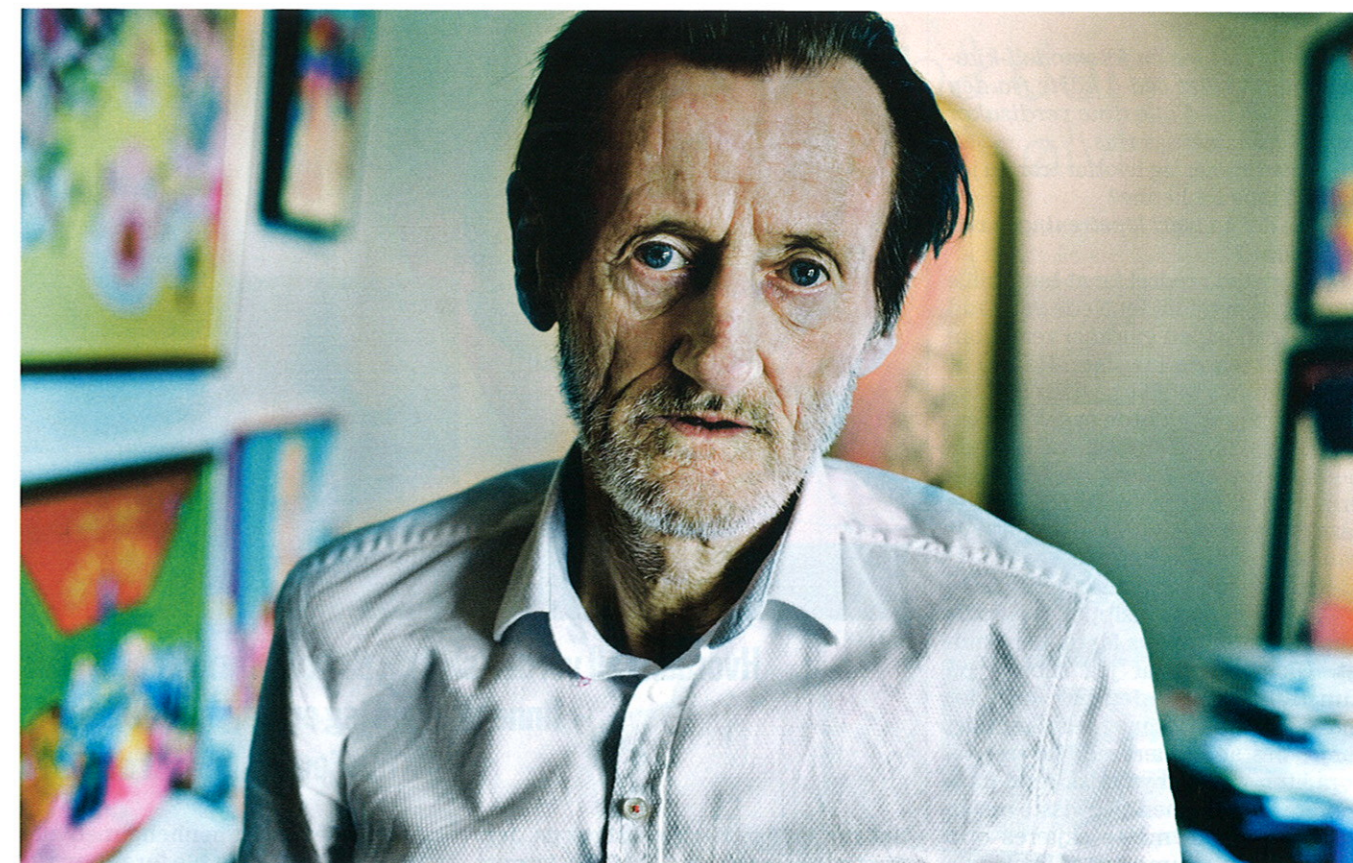
– Det viser seg at CIA hadde monopol på produksjon og distribusjon av LSD i den vestlige verden fra 1945 til 1973, ut fra antagelsen om at preparatet kunne helbrede kommunisme, kriminalitet og homofili.

– Har du endetarmsbesvær, spør Pushwagner og forlater stuen.

– LSD er et touchy område for Pushwagner, forklarer Stefan. – Axel Jensen og han brukte jo dette stoffet da Axel kom tilbake fra London.

Push er tilbake i skinnstolen fortore enn vi aner, forhutlet, varmblodig og ekstatisk.

– LSD førte meg inn i et indre fengsel av depersonifisering. Jeg måtte forandre den ytre konteksten, og forlot derfor Fredrikstad. Som en steppeulv etterlot jeg den ene eksistensen og startet en ny i London. Har du hørt om usikkerhetsloven? Den handler om at

”Jeg har løyet for andre, men aldri for meg selv.

ikke alt går opp matematisk. På grunn av eksterne tilstedeværelser vil det alltid bli skuddår, eller tango for den saks skyld. Jeg danser ikke tango, men skulle gjerne kunnet. Jeg har alltid likt å danse.

“Skjelettdanseren” ble han kalt på den tiden han frekventerte Oslos nattklubber i amfetaminrus. Den gang han spiste nesten alle måltider gratis på Beach Club i regi av sin daværende velgjører Morten Dreyer. Nå reiser Stefan spørsmål ved hvilken pille det var partneren fikk i seg før premieren på Jesus Christ Superstar.

– En fyr fra California kom bort til meg med en eske. Lokket åpnet seg til tonene av “Til Elise”. Inni lå det en pille. Før noen visste ordet av det, hadde jeg svelget den. Pillen viste seg å være en LSD-variant som varte i tre uker. Da vi kom tilbake fra festen, begynte jeg å springe som en rakett rundt i London med mine digre marokkanske tøfler og kalott. Etter noen timer kastet jeg meg inn i en taxi med tegnemappa og oppsøkte en psykiater i det østlige London. Han betalte taxien, slo ned kona si og bar henne inn. Etterpå ble jeg fraktet ut på flyplassen.

Jeg overhørte final call, tviholdende på den digre tegnemappa, med gin tonic i den andre hånden. Selvfølgelig snublet jeg og skar meg opp fordi mappa kom borti tøflene. Om bord i flyet til Fornebo fikk jeg førstehjelp. Iført de samme tøflene vasset jeg i sne til Kunstnerens Hus. Der satt en gammel kollega fra Akademiet. Beklager, sa han, men dette bordet er opptatt.

Pushwagner ler seg krokboyet, slik han gjerne gjør i møte med det tragiske. På kronikkplass har hans biograf fortalt at kunstneren ble innlagt ved sjetten avdeling på Ullevål i etterkant. Stefan spør om jeg vil ha valnøttkake med marsipanlokk, og kanskje en ny tallerken.

– Ellers får du den i ansiktet, sier Pushwagner, med et bofast plastglass cola i hånden.

– Du trenger vel også litt mat nå, Push, påpeker Stefan. – Når var det du spiste mat sist, jo, du spiste middag i går kveld. Du tar vel et stykke.

– Jeg vil ikke ha noe. Saken er at omstendighetene gang på gang har reddet meg ut av situasjoner som kunne skrinlagt mitt livsprosjekt. Det finnes ingen gud eller overtro i mitt liv.

Hvis det finnes en god gud og han er allmechtig, er det uforståelig at han ikke griper inn i den bloddryppende biologiske filmen som vi alle er tilstede i.

Veggene er fullsatt av dystopiske bilder. I det ene er vi på broen til Titanic. I et annet danser skyskraperne jordskjelvsamba. Mange opplever at tapet av menneskelighet gjennomsyrrer hans produksjon. Billedserien Soft City omhandler den siste dagen av alle. Serien Apokalypse omhandler dagen derpå. Spørsmålet er om Terje Brofos har vært pessimist helt siden han lot seg avfotografere med en oppgravet tysk tissepotte på hodet like etter frigjøringen.

– Klart jeg har vært optimist. For eksempel hver gang jeg skulle spille en avgjørende tennismatch. Man begir seg ikke ut på banen i den hensikt å tape. Men det burde jeg gjort, for da hadde jeg kanskje vunnet. Jeg begynte å skjelve når det gjaldt som mest.

– Har du alltid følt deg som en utlending i tilværelsen?

– Mildt sagt. Jeg har vært eremitt hele livet. Min frykt har bestandig vært at den andre gjengen skal binde meg fast til et tre og torturere meg med ▶

speiderkniver.

- Du flyktet fra en fotomodell-kjæreste på 60-tallet ved å kaste fra deg ryggsekken med alle dine verdisaker utenfor Kunsternes Hus.

- Det stemmer, og hvorfor tror du jeg klarte å løpe fra henne?

- Kan det ha vært løpetreningen ved Sognsvann?

- Nei, det var redsel for at hun skulle klore ut øynene mine. Nede ved Odd Fellow traff jeg en gammel venn som skjønnte at jeg var i livsfare. Han sa at jeg kunne søke tilflukt på hans familie-sted i åsene ved Menton over vinteren. Jeg fikk nøkler og skyss neste morgen mot Carrara med marmorlastebilen til Ørnulf Bast. Ettersom jeg ikke hadde pass, lå jeg fostersammenkrøket i et avlukke over landgrensene.

- Har det vært mye flukt i ditt liv?

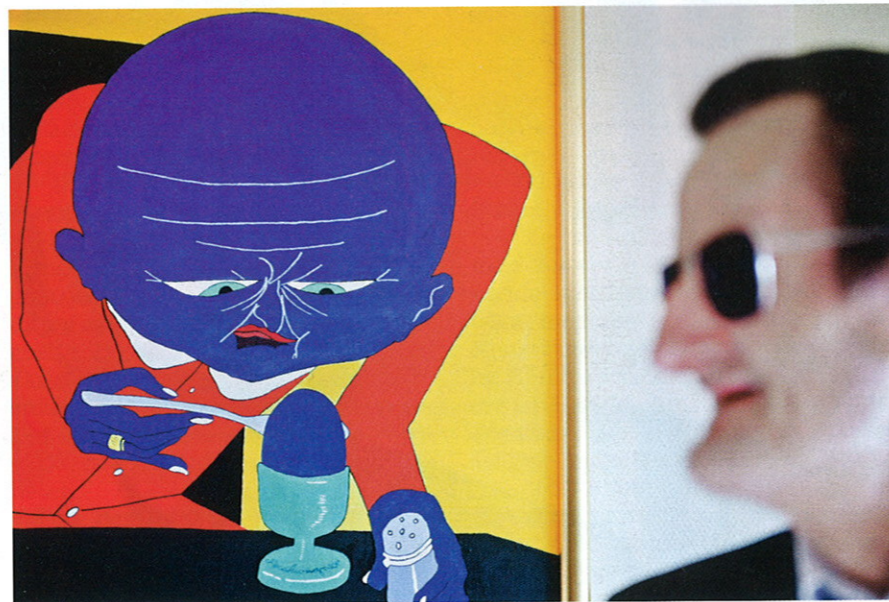
- Jeg tror på prinsipper "face the music and dance". Da får du kontinuitet. Uken etter var jeg tilbake på Kunsternes Hus. Jeg har løyet for andre, men aldri for meg selv. Samtidig har jeg bestandig vært redd for smerte. Som liten var jeg hysterisk redd for å operere blindtarmen. Jeg visste om en yngre gutt som måtte skjæres opp etter å ha spist umodne stikkelsbær. Hver gang noen snakket om å skjære i kroppen med kniv, gikk det kaldt nedover ryggen på meg.

- Er du blitt skåret i med kniv?

- Bare av min ex-kone, svarer Pushwagner.

- Det bør du ikke snakke om, sier Stefan. Han synes heller vi burde snakke om den gang Pushwagner trodde at han var havnet i den elektriske stol.

- Det var da jeg oppdaget at jeg ikke kunne basere meg på mine foreldre. Faren min holdt meg mens jeg ble fastspent til en stol med remmer om bena. Jeg begynte å riste da jeg oppdaget at moren min stod bak meg med en rød lærmaske. Denne spente de foran nesen min for at jeg ikke skulle skrike og ha det vondt. Saken var at mine visdomstener skulle trekkes på Tannlegehøyskolen. Men jeg trodde at jeg skulle dø i den elektriske stol. Min partner, som nesten er like synsk som Snåsamannen, vet at dette også handler om første skoledag. Faren min fulgte meg med makt og krampaktig håndgrep inn i skolegården, slik at de andre barna lettere kunne se seg ut et offer. Jeg var jo blitt påkjørt av buss og blødde neseblod av ingenting. De fløy på meg med det samme. Jeg prøvde å komme meg løs, men ble båret som en potetsekk ned på guttedoen, hvor jeg

Hvordan i all verden skal du på noen formiddagstimer finne ut hvem jeg er, når jeg i 70 år selv forgjeves har søkt et svar?

fikk rundjuling. Mer blod, skrek de. Jeg forstod dermed at jeg ikke kunne basere meg på mine kamerater. Alle-rede første skoledag var jeg utlært eremitt.

Pushwagner ler så rykkende og smertelig mens han beretter om første skoledag at han tar seg til maven, reiser seg døyvende, tenner en sigarett og setter seg. Kunstneren har uttalt at barndomshjemmet er det verste stedet han har vært. Og han har vært mange steder.

- Jeg likte ikke at noe som var sant ble sagt om meg. Derfor konsentrerte jeg meg om å distrahere. For eksempel fortalte jeg at vi hadde en elektrisk bil hjemme i kjelleren som jeg kunne bruke så mye jeg ville. En vårdag ventet de utenfor skolen med krav om å få se bilen. Vi gikk i gåsegang inn have-porten i Humleveien 7. Da jeg hadde sluppet alle ned kjellertrappen, slukket jeg lyset, smalt døren igjen og klatret opp i et høyt bjerketre, hvor jeg pleide å sitte og høre på fuglesang om morgenen. Jeg hadde håp om at de ville klare å forestille seg bilen der nede i mørket, slik jeg selv hadde gjort.

Femtittallsbiler har vært et tilbakevendende motiv i den alltid sertifikat-løse kunstnerens billedverden. På veggene myldrer det av takløse røde doninger. Mange bestyres av en mørk-håret spjæling med en rålekker pinup i setet ved siden av. Man har gjerne

satt motivet i sammenheng med alle miniatyrbilene Terje ble forært av sin rike onkel i Amerika. Medvirkende kan det også ha vært at kunstneren fikk sitte på i en Chevy 64 fra New York til San Francisco etter å ha vunnet et veddemål med en vilt fremmed body-builder i heisen oppover Empire State Building om hvorvidt kjæresten til Raskolnikov het Sonja eller Laila.

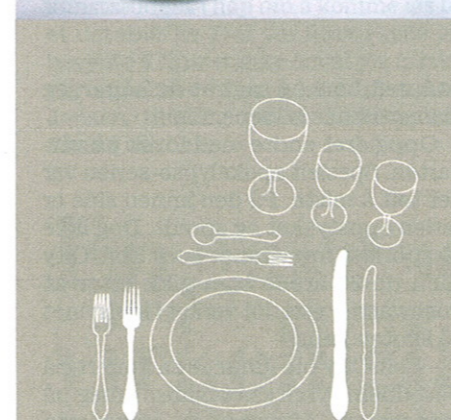
- Onkel Einar fremstod som et trygt punkt i en kaotisk verden. Jeg husker min onkel som et anstendig menneske. Nå ser jeg at du er viril. Vet du hvordan jeg kan se det? Kløften i haken! Det er lenge siden jeg selv forårsaket to svingerskap. Men jeg har aldri villet ha barn. Hva med deg? To, du også! Har du gjort noe annet skammelig?

Stefan spør om han synes det er lurt å ordlegge seg slik hvis barna skulle komme til å lese intervjuet. Indisier kan uansett tyde på at han avhjerter seg selv mer enn det er grunnlag for.

- Du hadde din datter på fanget i Chelsea da du skapte et av dine hovedverk, Soft City, med barnet Bingo som uskyldig gjennomgangsfigur i en for-tapt verden.

- Det stemmer. På det tidspunktet var jeg allerede blitt en durkdreven eremitt. Jeg sørget for ikke å ha samkvem med noen. Det eneste jeg hadde var bikkja mi, en kjøter.

- Men du bodde sammen med Sally og din datter. ▶

Sølvbestikk skaper den gode stemningen!

God mat og gode venner gir inspirasjon til å dekke et vakkert bord. Vi anbefaler liten gaffel og kniv til forretten, stor gaffel og kniv til hovedretten, dessertbestikk og riktig glass til godt drikke.

Stor spisegaffel
Veil. pris: 1 150,-

Stor spisekniv
Veil. pris: 870,-

Kniv og gaffel 2020,-

Nå 1 499,-

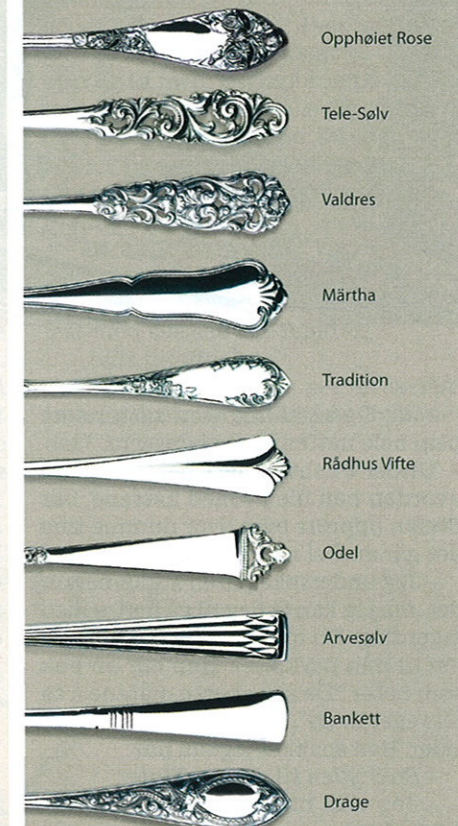
inkludert gaveeske

The Mathiesen®

Nå har vi **TILBUD** på det **STORE** spisebestikket i sølv!

Gourmet-størrelse!

Gjelder sølvmonstrene:

Tilbudet gjelder stort spisebestikk og varer til 31. desember 2010 eller så langt beholdningen rekker. Alle priser er veiledende.

– Ja. Og så hadde vi ni katter som peip hele natten. Grå siamesere.

Under Pushwagners beretning om hvordan han ble av med kattene, blir Stefan opprørt over hvor dumme ting det går an å si når man blir intervjuet.

– Jeg undersøker, uten at du merker det, om jeg kan få deg til gå herfra med ingenting. Du minner meg om bokhyllen til min psykiater. Han har en bok som heter "De seks beste måtene å ta ditt eget liv på". Inni er det bare blanke sider. Hva snakket jeg om nå?

– Bokhyllen til din psykiater.

– Jeg ville bare sjekke om jeg selv fulgte med.

– Hva kan man si om alle de forseggjorte skrinene du har i bokhyllen?

– Man skulle kanskje tro at jeg var en samler. Men det er bare noen esker.

– Det er en historie bak hver enkelt, tilfører Stefan. En skipper ga deg den esken der med sekstanten. I en annen er det lyd- og filmopptak. Den esken i midten var med i en spillefilm du kom over. Den fineste fikk du i London.

– Det kan sikkert stemme, men la oss heller finne ut hvorfor intervjueren er her.

– Mitt oppdrag er å finne ut hvem Pushwagner er.

– Men hvordan i all verden skal du på noen formiddagstimer finne ut hvem jeg er, når jeg i 70 år selv forgjeves har søkt et svar? Hvis du finner ut hvem jeg er, regner jeg med at du sender faktura. Jeg er både Push og Terje. Kan ikke være Push døgnnet rundt.

– Var det frigjørende å legge fra seg Terje Profos?

– Selvfølgelig. Da jeg flyttet fra Norge til London, følte jeg meg for første gang fri til å lage det jeg selv bestemte. Dette markerte jeg ved å ta et nytt navn. Jeg fikk aldri forklart mine foreldre at jeg ikke var slik som de opplevde. De ville at jeg skulle bli

Det er ikke mye jeg ville gjort annerledes i mitt liv, men det meste av fyllkalken kunne jeg unnvært.

noe trygt. Derfor begynte jeg på reklamelinjen, med slips og Harris Tweed. Samtidig tegnet jeg skisser av alt, for å gi livet mening.

Iført hansker viser Stefan frem fabelaktige skisseblokker fra skatteboksen ved vinduet. Som de fleste avislesere vil vite, har det foregått et rettsoppgjør mellom Pushwagner og hans tidligere støttespiller Morten Dreyer. Stridens kjerne har vært rettighetene til hans verker, som kunstneren i tiden som tung rusmisbruker skal ha overført til Dreyer.

– Den store oppmerksomheten rundt rettsaken gjorde at jeg måtte ta meg sammen. Folk flest følte det var blitt begått ulovligheter mot en som var nede for telling. Fremmede har

kommet bort og sagt at de håper jeg vinner tilbake bildene mine.

Oppgjøret endte med forlik på vårparten. Spesielt apokalypse-serien var det tøft å miste. På den annen side er serien oppstykket og spredt. Dog ikke så sporløst forsvunnet som Soft City var i de 20 årene som gikk etter at Pushwagner etterlot verket i kjølsvinet på skuten Zeus.

– Soft City ble funnet i en koffert på Nesodden. Fyren så et bilde av meg på førstesiden i Aftenposten, gjenkjente meg og tok kontakt. Han overleverte kofferten utenfor Teletilsynet, hvor han jobbet. Slik fikk jeg anledning til å vise Soft City i Berlin.

Et svinehell som skulle bane veien for hans kunst ut i den store verden.

– Har du kontakt med dine barn?

– Påvirkningen er omtrent den samme som når fyrstikkpiken forsøker å varme seg mens alle andre feirer jul. Barna har det til felles at de inntil en viss alder var slike bluss. Jeg savnet ofte lys og varme da jeg lå i skur som uteligger her i byen, sammen med rotter og skrot. Man føler seg overflødig og skjemmes over at andre må tilkalle vaktsselskap eller politi hvis du legger deg i videoavdelingen på Seven Eleven. Man er som et jaget dyr, til plage for alle. Ingen ville ha noe med meg å gjøre. De krysset gaten så snart de så meg. Du må unnskyld meg at jeg gråter når jeg snakker om dette.

Pushwagner reiser seg og tørker sine kinn. Går en runde for å hente seg inn.

Stefan møtte Push første gang på en utstilling i 1984. Kunstneren anbefalte ham et bilde. Han fulgte rådet. De skulle ikke møte hverandre igjen før i 1999. Stefan opplever ikke selv at han har vært en reddende engel. Han hjalp til med å skaffe det første atelieret og fikk det litt i gang.

– Vi har hjulpet hverandre, fastslår kunstneren. – Vi forstår hverandre. Da har man noe å basere seg på. Jeg var på god vei nenedom. Det kunne minne om maveknip på den måten at smerten noen ganger forsvinner ved at det blir verre. Min opplevelse er at jeg lurte døden og ble klar for å være høflig når den kommer. Jeg fikk mitt livsprosjekt sjøsatt, og ble en del av kunsthistorien. Spørsmålet nå er om jeg rekker å manøvrere fartøyet inn til kai. Klokken spiser biter av meg, og snart er det jul igjen. Jeg har tegnet bestandig. Det var eremittens strategi for å holde folk på avstand. Jeg utgav meg for å være kunststudent i håp om å komme løs fra et ustabil liv. Det var først i 1969 jeg begynte å få mistanke om at jeg faktisk var kunstner, etter å ha truffet Axel Jensen tilfeldig på et herretoalett. Snakk om hell.

I nærmere fem år skulle Pushwagner og Jensen komme til å bli samboere, ikke minst om bord i Shanti Devi. Jensen gjorde ham litterær, og Pushwagner illustrerte flere av Jensens bøker.

– Det er ikke mye jeg ville gjort annerledes i mitt liv, men det meste av fyllkalken kunne jeg unnvært. Nå ser jeg bare stasjonene underveis, ispedd en hengemyr av ulykkelige forsøk på å få et lykkelig liv. Gjennom lang tid var jeg en annen enn jeg utgav meg for. Samtidig innser jeg nå at hensikten helliget middelet. Umulig kunne jeg vite at jeg nå skulle være på scenen med det levende i meg som skjedde da. Ute blant folk mottar jeg en respons som jeg nesten er blitt avhengig av. Antagelig er det skammelig å si det. Jeg har bestemt meg for ikke å si det, men jeg føler meg som en folkehelt. Ofte tenker jeg på Edgar Allan Poe, krimlitteraturens far. Han flyktet fra det offentlige rom i Central Park med en trettenårig kusine. Etter hvert ble han jaget som en rotte til Baltimore. Der gikk han gatelangs og drakk. På grunn av kulden trakk han inn i et tabernakel hvor man sang og lovpriste Jesus. De oppdaget fylliken og feide

ham ut. Neste morgen ble Poe funnet ihjelfrosset som fyrstikkpiken. Blå som surmelk. Akkurat som Andy Warhol. Unnskyld, jeg må bare tørke noen tårer.

– Vi burde kanskje snakke mer om den elektriske stol, mener Stefan.

– Det er hyggelig at noen er til stede her, for jeg lot visst den elektriske stolen henge i løse luften. Jeg flyktet som sagt til topps i bjerketrete, på en svaiende tynn gren. Nedenfra hørte jeg rasende brøl. De lurte på hvor kyllingen hadde gjort av seg. Den tøffeste av gutta i klassen ble utpekt til å klatre opp og ta meg. Da han tok på grenen under der jeg satt, skulle jeg trekke til meg bena for å gi plass. Isteden trakk jeg på hendene hans. Han falt åtte meter ned og brakk lårhalsen.

– Så det endte bra.

– Bra? Pushwagner roper ordet i fistel og spruter av latter. – Det skal jeg si til'n når vi møtes på gjenforeningsfest med klassen lille julaften.

– Lille julaften?

– Ja. Og hvis du da ser en vedfyrt buss, må du ringe. Kan du love meg det?

En gave som mottakeren virkelig blir fornøyd med

Universal Presentkort som julehilsen til ansatte og forretningsforbindelser, - og som skattefri gave ved jubilee og runde dager.

Det kan brukes i over 4000 forretninger over hele landet - og i de fleste bransjer. Du kan derfor være trygg på at gaven blir vellykket.

Les mer om gavekortet og regelverket som gjelder, samt bestilling på vår hjemmeside www.presentkort.no

UNIVERSAL
Presentkort
SIDEN 1924

Lille Grensen 7, 0159 Oslo
Telefon 22 91 00 10, mail@presentkort.no
www.presentkort.no

Pushwagner regner med å passere ti millioner i omsetning i år:

Sparer til eget museum

I perioder har det stått så dårlig til med kunstneren Hariton Pushwagner at han har bodd på gaten. Nå selges trykkene hans som hakka møkk for mellom 5.000 og 35.000 kroner, og maleriene er blitt omsatt for helt opp mot en halv million kroner.

FOTO: SCANPIX/ESPEN BRAATA

Livet har mildt sagt svingt for den eksentriske 70-årige kunstneren, behørig omtalt i Niels Chr. Geelmuydens portrett på sidene foran. I denne artikkelen tar vi for oss kunsten hans og prisen på den.

Spesielt for omsetningen av Pushwagners kunst har vært en årelang konflikt mellom ham og hans tidligere mesén, Morten Dreyer, om rettighetene til endel av bildene. Dette har lagt en demper på salget fordi kjøperne og selgerne har vært usikre på opphavsretten.

Striden, som for øvrig har fått rikelig med pressdekning, ble løst ved et forlik tidligere i år. Dette var positivt for markedet, ifølge Morten Zondag, som leder kunstavdelingen hos kunsthandler Kaare Berntsen i Oslo.

– Det var viktig at det ble inngått forlik for det skaper større trygghet for kjøperne og selgerne, sier Zondag.

- Bestselger

I april åpnet Pushwagner eget galleri på Tjuvholmen i Oslo. Det har skapt ytterligere interesse for kunsten hans. I løpet av året er det også blitt arrangert flere salgsutstillinger i andre gallerier – på Soli Brug ved Sarpsborg ble det for eksempel solgt kunst for over to millioner kroner på én uke – samtidig som nettgalleriet FineArt selger Pushwagner-trykk som aldri før.

– Det har de to siste årene vært stor etterspørsel etter Pushwagners kunst, og han har vært bestselgeren vår disse årene. Etterspørselen er jevnt fordelt mellom den eldre og den nyere grafikken, sier daglig leder Rolf Stavnem i FineArt.

Pushwagner regnes som en popkunstner. Helt forenklet – men ikke uten unntak – kan man skille de nye og gamle arbeidene på fargene; de eldre går gjerne i duse rosa, grå og sorte

nyanser, mens de nyere arbeidene er mer fargesterke.

I skrivende stund ligger det over 30 motiver av Pushwagner ute for salg på FineArt med priser på mellom 6.500 og 35.000 kroner. Opplagene er på opptil 250 pr. stk. De eldste er datert 1980, mens de nyeste er laget så sent som i år, deriblant "Maestro", som er ett av tre motiver som er helt utsolgt.

Stavnem forteller til Kapital at hovedtyngden av Pushwagner-kunsten stammer fra kunstneren selv. Han vil ikke gå ut med hvor mange grafiske verk som er solgt av de ulike motivene.

- Hovedtyngden fra trykk

På forespørsel til Pushwagner galleri får Kapital opplyst at prisene på trykkene der ligger på mellom 5.500 og 35.000 kroner, men at vi ellers må kontakte kunstneren selv for å få tall.

– Hovedtyngden av inntektene kom-

FORLIK = MER SALG: Konflikten om opphavsretten til Pushwagners bilder mellom kunstneren og hans tidligere mesén Morten Dreyer (t.h.) la en demper på omsetningen. Forliket, som ble presentert på en pressekonferanse i Pushwagner galleri i mai – vist på bildet – har vært positivt for salget.

FOTO: SCANPIX/BERIT ROALD

mer fra salg av Pushwagner-trykk, skriver Pushwagner i en epost til Kapital.

– Midlene pløyes inn i min virksomhet for å videreutvikle min kunst, og dessuten håper jeg at dette til slutt fører til at det blir nok midler til å etablere et nytt Pushwagner-museum, skriver kunstneren.

Han forteller videre at ifølge regnskapsføreren var omsetningen hans i 2009 på 3.834.400 kroner. – Årets omsetning ser ut til å passere ti millioner kroner, opplyser kunstneren.

Ifølge ligningen for 2006–2008 er Pushwagner – eller Terje Brofos som han egentlig heter – oppført med inntekt på mellom 120.000 og 260.000 kroner og en formue lik null. 2009-ligningen viser et inntektshopp opp til 1,2 millioner kroner og en formue på i overkant av 250.000 kroner.

- Foreløpig ikke hjelpe Dem

Det er ingen som har helt oversikt over alt Pushwagner har produsert, ikke engang kunstneren selv.

– Jeg arbeider med en katalogisering av mine tidligere verker, men det er et tidkrevende og omfattende arbeid, så jeg kan foreløpig ikke hjelpe Dem der, opplyser han.

– Men jeg har i alle fall fotografert og

skannet inn noen tusen skisser, tegninger, trykk og malerier. I løpet av de siste to årene har jeg i hovedsak konsentrert meg om trykk, totalt har jeg siden 2000 produsert 43 ulike trykkserier; litografi, serigrافي og D.G.A. (Digital Graphic Artwork). Opplagstallene varierer fra 50 til 250. Hovedtyngden av grafikken har nummererte opplag på 250 eksemplarer, forteller han behjelpelig.

Petter Mejlænder, som har skrevet en biografi om Pushwagner og nå holder på med enda en, anslår at Pushwagner har en mindre produksjon enn de fleste andre kunstnere fordi han i perioder ikke har laget noe særlig kunst.

- Solgt for ubetydelig beløp

Pushwagners tidligere mesén Dreyer uttaler seg om kunstnerens produksjon frem til de brøt samarbeidet i 1997.

– På 1970-tallet produserte Pushwagner et relativt stort antall tegninger, samt en rekke manus til tegneserier. Tiåret etter laget han serigrafiserien "En dag i familien Manns liv", som bestod av 34 motiver med opplag fra 110 til 190. De ble solgt for ubetydelige beløp på 1980-tallet, 200–300 kroner pr. stk., som jeg overtok 2.000 stk. av i

1995, sier han.

Dreyer sier at Pushwagner først begynte å male på midten av 1980-tallet. Perioden frem til ca. 1995 regnes som hans mest produktive.

– Jeg vil anslå at antallet enkeltmalerier fra midten av 1980-tallet til ▶

Forliket

Pushwagner vant første runde i Oslo tingrett om eiendomsretten til store deler av kunsten. Hans tidligere mesén Morten Dreyer anket saken, men i vår inngikk de to et forlik. Det gikk ut på at Dreyer fikk en vesentlig del av kunsten som Oslo tingrett mente han måtte levere tilbake til kunstneren. Dreyer slapp å betale Pushwagner erstatning på én million kroner. Partene ble enige om at kunstneren skulle betale Dreyer i overkant av 400.000 kroner.

Pushwagner fikk tre av de 15 verkene som Dreyer har hatt på lager siden konflikten startet. Sistnevnte fikk også en frise på 34 enkeltarbeider fra 1995, deler av serigrafiserien "En dag i familien Manns liv", 100 av Pushwagners nye digitale trykk og tre nye malerier. Dreyer kan gjøre hva han vil med sine bilder, bortsett fra å splitte frisen fra 1995 i mer enn syv deler.

Pushwagner på auksjon

Tittel, mål	Teknikk	Salgsdato	Auksjonshus	Tilslag (vurdering)
Good Morning, Mr. Man (1992), 189x125	Maleri, olje	okt. 2008	Blomqvist	110.000 (120.000-150.000)
Lul (1984), 170x114	Maleri, olje	okt. 2008	Blomqvist	70.000 (70.000-90.000)
High Society (1994), 85x108	Maleri, akryl	okt. 2008	Blomqvist	40.000 (40.000-60.000)
Good Morning (2000), 61x50	Maleri, akryl	mai 2010	GWPA	37.000 (15.000-20.000)
Instant Energy (1999), 55x46	Maleri, akryl	mai 2010	GWPA	30.000 (15.000-20.000)
Titanic (1999), 50x74	Maleri, akryl	juni 2010	GWPA	30.000 (10.000-15.000)
Titanic (1998), 30x44	Blandingsteknikk	juni 2010	GWPA	25.000 (10.000-15.000)
Love Baby (2000), 36x60	Maleri, akryl	juni 2010	GWPA	17.000 (5.000)
Pianisten (1980), 40x56,5	Trykk, serigraf i farger	sept. 2010	CAF	14.000 (3.000-4.000)
Menneskefabrikken (1979), 25,6x21	Trykk, litografi	sept. 2009	CAF	9.500 * (2000)
Requiem, 70x94	Trykk	Nov. 2008	CAF	7.900 * (8.000)
3 D I (1980), 40,3x56,7	Trykk	juli 2009	Bonhams (LON)	1.000 * (4.200-6.300)

* Inkludert salær

1997 er på mellom 30 og 40. Ved siden av dette malte han en serigrafiserie fra 1980 som en hel frise i New York i 1988-89, til sammen 44 malerier, samt samme serie i en monumentalversjon i 1996-97, den gang med 33 motiver. Begge frisene er donert til en stiftelse eller en institusjon, sier Dreyer.

Nasjonalmuseet kjøpt for 350.000

I perioden 1989-1995 ble de fleste bildene i frisen "Apokalypsen" utstilt på Høstutstillingen i Oslo. Dreyer har tidligere uttalt til DN at Pushwagner ikke ville selge, og at prisene med vilje ble satt så høyt at de forble usolgt.

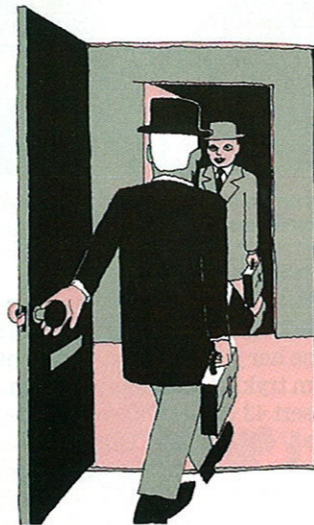
- Er det virkelig sant at De har satt - og fremdeles setter - prisen på bildene Deres så høyt at de ikke skal bli solgt, Pushwagner?

- Nei, avviser kunstneren til Kapital i dag.

I 1995 ble maleriet "Dadadata" antatt på Høstutstillingen. Prisen var satt til 45.000 kroner, utstillingens høyeste. Ingen ringere enn shippingmilliarder Petter Olsen kjøpte bildet, ifølge DN.

Dreyer forteller til Kapital at han har solgt fem-seks malerier siden 1997. Ett av dem, "Jobkill", kjøpte Nasjonalmuseet for 350.000 kroner i 2006. Ifølge DN solgte også Dreyer to malerier til henholdsvis Lillehammer Kunstmuseum og Bergen Kunstmuseum for priser på mellom 250.000 og 350.000 kroner.

Dreyer påstår at han ikke har kapitalisert mer enn han har brukt og investert, men innrømmer at samlingen har en verdi. DN har tidligere anslått denne til å være på over 30 millioner kroner.

KJENT MOTIV: Serigrafiserien "En dag i familien Manns liv" ble laget på 1980-tallet. I 2008 ble et maleri, "Good Morning, Mr. Man", datert 1992, klubbet for 110.000 kroner hos Blomqvist, som er rekord i auksjonsmarkedet. Maleriet ligner på trykket vist her, men den rosa fargen er blå.

FOTO: KUNST PÅ ARBEIDSPlassen

Ny malerutstilling

I sommer arrangerte Galleri Kjeldaas i Oslo en salgsutstilling med Pushwagners malerier. Disse kom angivelig ikke fra kunstneren selv. Gallerist Harald Kjeldaas er tilbakeholden med å gi Kapital opplysninger om salget, men sier et maleri ble solgt for oppimot en halv million kroner.

Den 20. november åpner Pushwagner en separatutstilling i galleriet Gulden Kunstverk mellom Hokksund og Mjøndalen. I desember legger Grev Wedels Plass Auksjoner i Oslo et trykk, "To Bush from Push", ut der hammen. Serigrafiet, med målene 72x85 cm,

Oversikten viser tilslag på Puswagners arbeider som er solgt på auksjon. Dette er altså bilder som har tilhørt andre enn Pushwagner, og denne omsetningen er relativt beskjeden.

Det høyeste tilslaget er på 110.000 kroner, og gikk til maleriet "Good Morning, Mr. Man", malt i 1992, som ble klubbet for 110.000 kroner hos Blomqvist i 2008.

Dette bildet solgte Pushwagners tidligere mesén Morten Dreyer for 15.000 kroner i 2001. Vedkommende som solgte hos Blomqvist, tjente med andre ord svært gode penger på de syv årene.

Tallene er hentet fra kunstbasen artprice.com samt de Oslo-baserte auksjonshusene Blomqvist og Grev Wedels Plass Auksjoner (GWPA). Christiania Auktionsforretning er forkortet til CAF.

er vurdert til 15.000-20.000 kroner. Salær på 20 prosent kommer i tillegg. I desember i fjor ble et tilsvarende grafisk blad forsøkt solgt hos Christiania Auktionsforretning med vurdering på 16.000-20.000 kroner. Hos FineArt selges det samme motivet for 29.000 kroner. Se for øvrig tabell med tilslag fra auksjon.

Neste år arrangerer Pushwagner selv en malerutstilling.

- Jeg arbeider for tiden med en større malerutstilling; olje på lerret, som jeg skal ha ferdig våren 2011. Prisene på disse maleriene fastsettes når verkene er ferdigstilt, sier Pushwagner.

- Har De noen formening om hva hele produksjonen Deres er verdt?

- Nei, det er ikke mulig for meg å si noe om det.

Kari Nestaas

kari.nestaas@kapital.no

Hvorfor trives gaseller så godt i Drammen?

Mange blir overrasket når de oppdager at Drammensregionen år etter år ligger helt i toppen på lista over gaselebedrifter i Norge. Næringslivsfolk i Drammen derimot, finner det helt naturlig. Byen er stinn av entreprenør- og gründerånd og her er godt med attraktive næringslokaler og god tilgang på arbeidskraft. Drammen er nemlig en by folk flytter til, og ikke fra. Blant annet fordi kommunen er en aktiv tilrettelegger for både verdiskapning og for trivsel. Dessuten er veien kort, ikke bare til Oslo, men med Flytoget - til hele verden.

Vil du vite mer om mulighetene som byr seg i Drammen? [Besok drammen.no](http://Besok.drammen.no)

Gaseller på byens badestrand midt i sentrum.